

POST KEYNESYEN İKTİSATTA FONKSİYONEL GELİR DAĞILIMININ EVİRİMİ: ELEŞTİREL BİR LİTERATÜR ANALİZİ

Kafkas Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi
KAÜİBFD
Cilt, 11, Sayı 21, 2020
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Makale Gönderim Tarihi: 07.04.2019 Yayına Kabul Tarihi: 02.06.2020

Sinem KUTLU
HORVATH
Dr. Öğr. Üyesi
İstanbul Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Türkiye
sinemkut@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-9392-
2458

László Csaba HORVATH
Doç. Dr.
Budapeşte Corvinus
Üniversitesi
İktisat Fakültesi
Maceristan
horvath.laszlo@uni-corvinus.hu
ORCID ID: 0000-0002-0713-
1877

ÖZ | Post Keynesyen yaklaşım ana-akım iktisadın teorik çerçevesinin dışında olmasına rağmen gerçek dünyaya ilişkin iktisadi sorunlara getirdiği görüş ve kavrayış biçimi ile iktisat literatüründe önemli bir yere sahiptir. 1950'lerden bugüne Post Keynesyen iktisadın odak noktasında yer alan fonksiyonel gelir dağılımı konusu, günümüzün temel iktisadi problemlerinden olması ve öneminin gittikçe artması bakımından makro iktisat alanındaki güncelliğini korumaktadır. Bu çalışmanın amacı, Post Keynesyen iktisatta fonksiyonel gelir dağılımının evrimini literatür taraması ile eleştirel olarak analiz etmektir. Bu bağlamda, çalışma Post Keynesyen görüş çerçevesinde gelir dağılımına ilişkin tartışma ve fikir ayrılıklarına ışık tutmayı hedeflemektedir. Literatürdeki yeni arayışlar, farklı bakış açılarıyla oluşturulan sentetik modellerin Post Keynesyen gelir dağılımı analizine gerek teorik gerekse ampirik açıdan katkı sağlayacağına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Post Keynesyen İktisat, Fonksiyonel Gelir Dağılımı, Cambridge Teoremi.*

JEL Kodu: E11, E12, E25.

Alanı: *İktisat*

Türü: *Araştırma*

DOI: 10.36543/kauibfd.2020.016

Atıfta bulunmak için: Horvath, S. K., Horvath, L. C. (2020). Post Keynesyen iktisatta fonksiyonel gelir dağılımının evrimi: eleştirel bir literatür analizi. *KAÜİBFD*, 11(21), 331-352.

THE EVOLUTION OF FUNCTIONAL INCOME DISTRIBUTION IN POST KEYNESIAN ECONOMICS: A CRITICAL LITERATURE ANALYSIS

Kafkas University
Economics and Administrative
Sciences Faculty
KAUJEASF
Vol. 11, Issue 21, 2020
ISSN: 1309 – 4289
E – ISSN: 2149-9136

Article Submission Date: 07.04.2019

Accepted Date: 02.06.2020

Sinem KUTLU
HORVATH
Assist. Prof. Dr.
Istanbul University
Faculty of Economics
sinemkut@istanbul.edu.tr
ORCID ID: 0000-0001-9392-
2458

László Csaba HORVATH
Assoc. Prof. Dr.
Corvinus University of Budapest
Faculty of Economics
Hungary
horvath.laszlo@uni-corvinus.hu
ORCID ID: 0000-0002-0713-
1877

ABSTRACT | Although it is outside the theoretical framework of mainstream economics, Post Keynesian approach has an important place in economics literature with its view and understanding of economic problems related to the real world. The issue of functional income distribution, which has been the focus of Post Keynesian economics since the 1950s to the present, remains current in the field of macroeconomics, as it is one of the main economic problems of today and its importance is increasing. The aim of this study is to critically analyze the evolution of functional income distribution in Post Keynesian economics by a literature review. In this context, the study aims to shed light on the discussions and disagreements of income distribution within the framework of Post Keynesian view. New searches in the literature indicate that synthetic models created by a synthesis of different perspectives will contribute to Post Keynesian income distribution analysis both theoretically and empirically.

Keywords: *Post Keynesian Economics, Functional Income Distribution, Cambridge Theorem.*

Jel codes: E11, E12, E25.

Scope: *Economics*

Type: *Research*

Cite this Paper: Horvath, S. K., Horvath, L. C. (2020). The evolution of functional income distribution in post Keynesian economics: a critical literature analysis. *KAUJEASF*, 11(21), 331-352.

1. GİRİŞ

Post Keynesyen iktisat genel olarak J. M. Keynes'in Genel Teori'yi (1936) yayınlamasını takiben ortaya çıkmış ancak gelişimi 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra ivme kazanmış bir akımdır. Düşünsel köklerinin Klasik iktisada kadar dayandığı yönünde bilgiler mevcut olmakla beraber (Gómez M., 1992, s. 166), Post Keynesyen yaklaşımın, görüşleri ana-akım iktisada aykırı düştüğü için ekstrem bir grup olarak kabul edilen iktisatçıların görüşlerine dayandığı ifade edilmektedir (Lavoie, 2014, s. 4).

Post Keynesyen yaklaşım ana-akım iktisadın teorik çerçevesinin dışında olmasına rağmen gerçek dünyaya ilişkin iktisadi sorunlara getirdiği görüş ve kavrayış biçimi ile iktisat literatüründe çok önemli bir yere sahiptir. Realizm, çoğulculuk, makul ölçülerdeki rasyonalizm, piyasaların istikrarsızlığı, kurumlar, efektif talep prensibi, geleceğin belirsizliği ve tarihsel zaman kavramı Post Keynesyen iktisadın temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Diğer yandan, Post Keynesyenler özellikle gelir oluşumu, gelir dağılımı ve talep yanlı ekonomilerde dengesizlik durumlarına yönelik çalışmaları ile iktisat bilimine önemli katkı sağlamışlardır.

Post Keynesyen iktisadın en belirgin özelliği, ana-akım iktisadın aksine, bölüşüm ve gelir dağılımı konularının makro ekonomideki rolüne verdiği önemdir. İçinde yaşadığımız ekonomik toplumun öne çıkan iki temel sorununun eksik istihdam ile gelir ve servetin adil olmayan dağılımı olduğunu vurgulayan Keynes'e göre Genel Teori'nin odak noktası eksik istihdam olgusudur (Keynes, 1965, s. 372). Post Keynesyen iktisatçılar ise gelir dağılımına odaklanarak Keynes'in teorisini tamamlayıcı katkılar sunmayı hedeflemişlerdir. Post Keynesyen teorinin temel hedeflerinden biri, Klasiklerin odağındaki ekonomik büyüme ve dağılım konularını Keynesyen efektif talep prensibi ile birleştirmektir. Kaldor ve Pasinetti'nin katkılarıyla marjinal verimlilik esasına dayalı Neoklasik teoriye alternatif olarak ortaya koyulan, Cambridge Teoremi olarak da bilinen gelir dağılımı teorisinin 1956'daki doğuşu, bazılarıncı Post Keynesyen iktisadın başlangıcı kabul edilmektedir. Birçok teorisyen tarafından yeniden ele alınarak revize edilen bu gelir dağılımı teorisi uzun yıllar erken dönem Post Keynesyenlerin en iyi bilinen katkısı olarak literatüre geçmiştir.

Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin iki temel ayağı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kaldor ve Pasinetti'nin çalışmalarına dayanan Cambridge Teoremi'dir. Cambridge Teoremi'nin odak noktası, gelir dağılımının

belirlenmesinde toplam talebin rolüdür. Toplam talebin tam istihdam çıktı düzeyine uyum sağlaması gerektiği anlayışını temel alan teorem, bunu gelir dağılımındaki düzenleme ile sağlamanın mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde gelir dağılımı konusunda önemli bir tartışmanın başlangıcı olan Cambridge Teoremi günümüze kadar pek çok çalışmanın konusu olmuş ve kapsamlı teorik bir revizyon geçirmiştir. Diğer ayak ise Kalecki'nin dinamik iktisat teorisi üzerine çalışması ile ortaya koyduğu gelir dağılımı teorisine dayanmaktadır. Kalecki mikro ve makro iktisadi unsurların birlikte hareket ettiği bütünlük bir yaklaşım ile gelir oluşumu ve dağılımı teorilerine ilişkin yeni bir bakış açısı geliştirmiştir. Kalecki'nin gelir dağılımı teorisi bir piyasa ekonomisinde gelir dağılımının yapısının, piyasa aksaklıkları ile piyasa gücünün yapısına bağlı olduğu fikrine dayanmaktadır. Cambridge Teoremi'nde olduğu gibi Kalecki'nin gelir dağılımı teorisi de pek çok iktisatçı tarafından yeniden ele alınarak kapsamının genişletilmesi yönünde katkılar sağlanmıştır.

1950'lerden günümüze Post Keynesyen iktisadın odak noktasında yer alan fonksiyonel gelir dağılımı konusu makro iktisat alanındaki güncelliğini korumaktadır. M. Lavoie'ya göre Post Keynesyenler, gelir dağılımındaki değişmelerin bir neticesi olarak 2008 küresel ekonomik krizinin gelişini çok önceden öngörebilmişlerdir. Dünyada yaygın olarak kâr payının artması ve ücret payının eşit olmayan dağılımı şeklinde kendini gösteren değişim, küresel krize ilişkin bu öngörünün şekillenmesinde rol oynamıştır. Post Keynesyenler esasen eksik tüketim kuramcılarınca (under-consumptionists) ele alınan gelir dağılımı eşitsizliğinin toplam talep üzerindeki etkisini biçimlendirerek formel hale getirmişlerdir (Lavoie, 2014, s. 36).

Bu çalışmanın amacı, Post Keynesyen iktisatta fonksiyonel gelir dağılımının evrimini literatür taraması bulgularından yararlanarak analiz etmektir. Bu bağlamda, çalışma Post Keynesyen görüş çerçevesinde gelir dağılımına ilişkin tartışma ve fikir ayrılıklarına ışık tutmayı hedeflemektedir. Giriş bölümünü takip eden bölümde Post Keynesyen iktisadın teorik çerçevesi hakkında temel bilgiler sunulmaktadır. Ardından Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin evrimi üzerinde durulmaktadır. Bu çerçevede, Kaldor ve Pasinetti'nin çalışmalarına dayanan Cambridge Teoremi ile Kalecki'nin gelir dağılımı teorisine yer verilmektedir. Dördüncü bölümde ise teorideki yeni arayışlara yer verilerek Post Keynesyen gelir dağılımı analizinin güncel durumuna ışık tutulmaktadır. Sonuç bölümünde çalışmanın bulguları değerlendirilmektedir.

2. POST KEYNESYEN İKTİSAT

Post Keynesyen yaklaşım Keynes'i takip eden heterodoks bir grup iktisatçının görüşlerine dayanmakla birlikte, çoğunlukla Keynesyen iktisadın özel bir yorumlaması olarak ele alınmaktadır. Makro iktisat teorisindeki temel unsurun Keynes'in efektif talep prensibi olduğu kabul edilen Post Keynesyen yaklaşımın en önemli ilgi alanı, içinde yaşadığımız dünyada iktisadi süreçlerin nasıl geliştiğine açıklama getirmektir. Bu bağlamda da Post Keynesyenlerin Neoklasik iktisadın temel varsayımlarına karşıt görüşte oldukları bilinmektedir.

Post Keynesyen iktisadın doğuşunda Keynes'in Genel Teori'si çıkış noktası olarak görülse de söz konusu geleneğin oluşmasında etkisi olan tek iktisatçı Keynes değildir. Keynes öncesi teoriyi ve Keynes'i de etkilediği bilinen bazı Klasik iktisatçıların Post Keynesyenler üzerinde de doğrudan etkileri olduğuna dair düşünceler mevcuttur. Bu çerçevede, Robert Malthus, David Ricardo ve Karl Marx, Post Keynesyen yaklaşım içinde farklı iktisatçı gruplarını etkileyen başlıca Klasik iktisatçılar olarak karşımıza çıkmaktadır (Dow, 1991, s. 177). İlk kez Malthus'un ortaya koyduğu, ekonominin çıktı ve istihdam düzeyinin arz faktörlerinden çok toplam talep tarafından belirlendiği fikri, hem Keynes'in efektif talep prensibini, hem de Michal Kalecki'nin iş çevrimleri teorisini geliştirmesinde etkili olmuştur. İktisat teorisine yaptığı katkılarla modern Neoklasik iktisadın temellerini atan Ricardo, bununla birlikte Piero Sraffa'nın modeline de zemin hazırlamıştır. Keynes'in çağdaşı Sraffa'nın teorik modeli, Post Keynesyen iktisadın efektif talep prensibi anlayışına katkı sağlamıştır. Marx ise daha çok Kalecki'nin çalışmaları üzerindeki izleri vasıtasıyla Post Keynesyen iktisat üzerinde etkili olmuştur. Kalecki de Keynes gibi işsizlik sorunu, kapitalizmin çevrimsel doğası ve piyasa başarısızlıkları konularına odaklanarak benzer sonuçlar elde etmiştir. Ancak Kalecki'nin Keynes'den ayrıldığı nokta, işçiler ve sermayedarlar arasındaki ayırma vurgu yaparak Marx'ın sınıfsal çerçevesini kullanmasıdır (Dow, 1991, s. 178).

Bu doğrultuda, Post Keynesyenlerin yalnızca Keynes'in değil, Kalecki ve Sraffa'nın da izlerinden giderek onların teorilerine de yorumlarıyla katkı sağlayan iktisatçılardan oluştuğu görülmektedir. Özellikle Post Keynesyen iktisadın öncü isimleri olarak bilinen ve literatürde *Cambridge* grubu olarak ifade edilen iktisatçılar bu üç ismin de etkisi altındadır. Cambridge grubunun en önemli isimlerinden Joan Robinson, Post Keynesyen iktisadın kurucusu olarak da kabul edilmektedir. Robinson, Keynes'in efektif talep prensibini, Kalecki'nin eksik rekabet varsayımı ve Sraffa'nın Neoklasik teoriyi eleştirisi ile sentezlemiştir

(Dow, 1991, s. 179). Cambridge grubunda yer alan diğer Post Keynesyenler arasında Geoff Harcourt, Richard Kahn ve Nicholas Kaldor bulunmaktadır. Post Keynesyen iktisadın ikinci önemli grubu ise aralarında Victoria Chick, Alfred Eichner, Hyman Minsky, Sidney Weintraub ve Paul Davidson gibi iktisatçıların yer aldığı *American* grubudur. Işık ve Cin (2016), Kutlu ve Horvath (2017) ve Cömert (2019) çalışmalarında, Post Keynesyen yaklaşımın temel önermeleri ve bu bağlamda tarihsel evrimini konu alan kapsamlı birer literatür analizi sunmaktadır.

Post Keynesyenlerin talep-yanlı bir iktisadi yaklaşım olarak nitelendirilmeleri, efektif talep prensibini esas almalarının bir sonucudur. Post Keynesyen iktisatta arz, belirli bir teknoloji ve sermaye stoku düzeyinde beklenen talebe göre belirlenmektedir. Bu çerçevede, beklenen talep düzeyi yatırım ve üretim planlarını biçimlendiren unsurdur. Kısa dönem üretim düzeyinin belirlenmesinde, üreticilerin toplam talebe ilişkin beklentileri ile zaman kavramı önemli rol oynamaktadır (Palley, 1996, s. 71). Post Keynesyen iktisadi anaakımın genel denge yaklaşımından ayıran en önemli özelliklerden biri olan tarihsel zaman kavramı, gerçek dünyada iktisadi süreçlerin nasıl gerçekleştiğini kavramak bakımından önemli bir işleve sahiptir. Post Keynesyen iktisatçılara göre geçmişi göz ardı etmenin imkânsız olduğu varsayımı altında, Rasyonel Beklentiler gibi kusursuz öngörü esasına dayanan modellerle bir olgunun geleceğini tahmin etmek olanaksızdır (Holt, 2007, s. 93). Tüm iktisadi olgular, geçmişin değiştirilemez, geleceğin ise belirsiz olduğu bir zaman sürecinde oluşmaktadır. Keynes'in Genel Teori'de sıklıkla üzerinde durduğu geleceğin belirsizliği (fundamental uncertainty) kavramı, Post Keynesyenler açısından da makro iktisat teorisinin ana unsurlarından biridir.

Keynes'de olduğu gibi Post Keynesyen analizde de geleceğin belirsizliği ("fundamental uncertainty") kavramı makro iktisat teorisinin temel yapı taşlarından birini oluşturmaktadır. Post Keynesyenlere göre beklentilerdeki değişkenlik ve belirsizlik ortamında alınan kararlar toplam talep, üretim ve istihdamın çevrimsel bir süreçte dalgalanmasına yol açmaktadır. Kapitalist sistemin doğal olarak istikrarsız oluşu bu durumun birincil sebebi olarak gösterilmektedir. Finansal piyasalarda yaşanan dalgalanmalar, yatırımlardan beklenen getiri ile yatırımların cari maliyeti arasındaki ilişki yoluyla üretimde dalgalanmalara neden olmaktadır. Kapitalist sistemin genel olarak istikrarsız bir sistem olduğunu ve bunun sistemin kendi içsel mekanizmalarından kaynaklandığını öne süren Minsky, Finansal İstikrarsızlık Hipotezi'nde, yatırımların finansmanı sorununu ekonomik istikrarsızlık üzerindeki etkisi

açısından ön plana çıkartmaktadır. Gerek dinamik analiz geleneği bakımından Kalecki'nin, gerekse finansal istikrarsızlığın vurgulanması açısından Minsky'nin etkisi altında olan Post Keynesyen iş çevrimi teorisi, beklentilerin (Keynes'e göre hayvani içgüdülerin) biçimlendirdiği yatırım harcamalarının, reel üretim ve istihdamı belirleyen temel faktör olan efektif talepteki dalgalanmaların en önemli nedeni olduğunu ortaya koymaktadır (Hart & Kriesler, 2015, s. 11). Belirsizlik ortamında yatırımların kârlılığına ilişkin beklentileri değişken hale gelen yatırımcıların yatırım motivasyonu azalmakta, bu ise üretim ve istihdamda dalgalanmalar ile sonuçlanmaktadır.

Post Keynesyen iktisatçılar arasında fikir ayrılığına neden olan konulardan biri, bir ekonomide kısa dönemde yaşanan konjonktürel dalgalanmalar ile uzun dönemde sergilenen büyüme patikası arasındaki ilişkidir. Post Keynesyen iktisada özgü bazı büyüme modelleri yalnızca büyüme olgusu üzerine odaklanmakta, bazıları ise konjonktürel dalgalanmalar ile büyümenin birbirinden ayrı tutulamayacağı fikrini esas almaktadır (Akçoraoğlu, 2015). Diğer yandan, pek çok Post Keynesyen büyüme modelinde, büyüme, iktisadi dalgalanmalar, gelir dağılımı ve endüstriyel yapı kavramları arasında kurulan güçlü bağlantılar bu modelleri Neoklasik büyüme modellerinden ayırmaktadır (Keen, 2003, ss. 175-76). Post Keynesyen büyüme teorisinin temeli ise Roy F. Harrod'ın (1939) büyüme modeline dayanmaktadır. Harrod (1939) Keynes'in yatırım teorisini üretim kapasitesi açısından ele alarak, tasarruf eğilimi ve sermayenin marjinal verimliliği kavramlarını kullanmak suretiyle uzun dönem istikrarlı büyümenin koşullarını açıklamıştır. Ardından Robinson (1962), Kaldor (1955-56) ve Luigi Pasinetti (1962) de geliştirdikleri farklı analitik araçlar ile Post Keynesyen büyüme teorisine katkı sağlayan isimler olmuşlardır. Genel anlamda Post Keynesyen büyüme teorisinin odağında, kâr oranı, yatırım planı, tasarruf eğilimi ve teknolojik değişme kavramları arasındaki ilişkilerden hareketle bir ekonominin potansiyel büyüme oranının nasıl belirleneceği yer almaktadır. Bu bağlamda da Neoklasik büyüme teorisinden iki noktada ayrılmaktadır. Bunlardan biri üretim ve gelir üzerindeki etkileri açısından yatırımların tasarruflara göre öncelikli tutulması, diğeri ise ekonomilerin sürekli tam istihdam düzeyinde dengede olmasının mümkün olmadığıdır (Dow, 1991, s. 195). Gelir dağılımının büyüme üzerindeki etkileri açısından önemine yapılan vurgu da Post Keynesyen büyüme teorisini farklı kılan özelliklerden biridir. Post Keynesyenler kâr payı ve ücretler üzerinden tüketim eğilimlerinin farklılığına dikkat çekerken, tasarruflar ile yatırımlar arasındaki dengenin oluşumunda ve ekonomiyi tam istihdam düzeyine taşıyacak toplam talebin belirlenmesinde gelir dağılımının oynadığı rolün önemine vurgu yapmaktadır (Palley, 2003, s. 183).

3. POST KEYNESYEN GELİR DAĞILIMI TEORİSİNİN EVRİMİ

3.1. Kaldor, Pasinetti ve Cambridge Teoremi

Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin ilk ayağı Kaldor ve Pasinetti'nin çalışmalarına dayanmaktadır. Kaldor (1955-56) ücretleri, kârlar çıkarıldıktan sonra milli gelirden artakalan ("residue") olarak ele almakta ve bu mantığa dayanarak kârın milli gelir içindeki payını formüle etmektedir. Buna göre ücretlilerin ve sermayedarların tasarruf eğilimleri veri iken kâr payı, yatırımın milli gelire oranına bağlıdır (Kaldor, 1955-56, s. 95). Pasinetti (1962) ise işçilerin tasarruf etmeleri durumunda onların da ayrıca kâr elde edebileceklerini hesaba katmadığı için Kaldor'u eleştirmektedir. Bu bağlamda, kâr ayrıcalıklı olarak sermaye sahiplerinin geliri değildir ve dolayısıyla Kaldor'un yaptığı gibi sermayedarın tasarruf eğilimi ile çarpılamaz. Pasinetti bu noktadan hareketle işçilerin kârlarının da hesaba katıldığı alternatif bir çözüm önermektedir (Pasinetti, 1962, s. 270). Buna göre işçilerin toplam kâr içindeki payları, toplam tasarruf içindeki payları ile aynıdır çünkü kâr oranı açık bir biçimde sınıf-nötrdür. Böylelikle Pasinetti gelir dağılımında Cambridge Teoremi'ni ortaya koymuştur. Cambridge Teoremi'ne göre kârın milli gelir içindeki payı (P/Y), yatırım payının (I/Y) sermayedarın tasarruf eğiliminin tersi ($1/s_c$) ile çarpımına eşittir:

$$P/Y = (1/s_c)(I/Y) \quad (1)$$

Model, uzun dönemde, gelirin tam istihdam düzeyinde belirlendiği durumda gelir dağılımını analiz etmektedir. Kaldor ile kıyaslandığında Pasinetti'nin modelinde yeni olan teorik unsur, tasarruf ettiklerinde işçilerin de kâr elde edebilecekleridir. İki sınıfın toplam kâr içindeki payları, toplam tasarruf içindeki paylarına eşittir. Ancak varılan sonuçta ilginç olan nokta, kâr payının ve dolayısıyla kâr oranının işçilerin değil, yalnızca sermaye sahiplerinin tasarruf eğilimine bağlı olmasıdır (Pasinetti, 1962, s. 272).

Cambridge Teoremi gelir dağılımı konusunda hatırı sayılır bir tartışmanın da başlangıcı olmuştur. İlk olarak Samuelson ve Modigliani (1966) işçinin tasarruf eğiliminin kritik kabul edilen seviyenin (I/Y) üzerine çıkması durumunda ne olacağını incelemişlerdir. Analiz sonuçları bu durumda işçilerin sermayedarları ekonomiden dışlayabileceğini ve bu bağlamda yatırım-tasarruf eşitliğinin gelir dağılımı ile değil, yalnızca Neoklasik iktisadın "Marjinal Verimlilik Teorisi" ile açıklanabileceğini ortaya koymuştur.

Daha sonraki tartışmalar ise kamu kesiminin iktisadi faaliyetleri de dikkate alındığında Cambridge Teoremi'nin geçerliliğini sürdürüp sürdürmeyeceğine

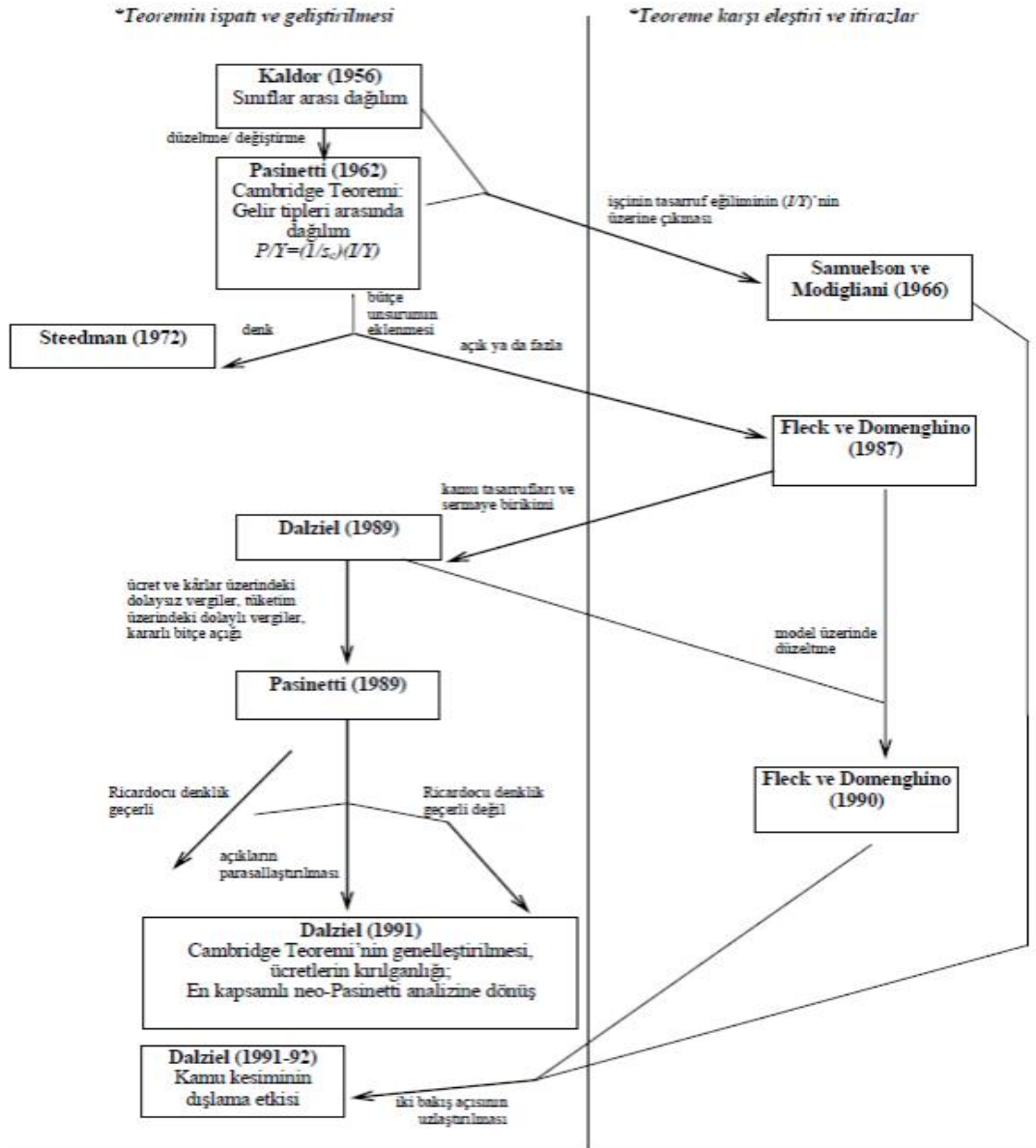
odaklanmıştır. Öncelikle Steedman (1972) sorunu denk bütçe durumu için incelemiş ve Cambridge Teoremi'nin değiştirilmiş bir versiyonunu türetmiştir. Diğer yandan, Fleck ve Domenghino (1987) bütçe açığı ya da fazlası durumunda Cambridge Teoremi'nin geçerliliğini yitirdiğini gösteren bir model ortaya koymuşlardır. Buna karşılık Dalziel (1989), Fleck ve Domenghino'nun modelinin kâr oranının sınıf-nötr olduğu varsayımını açık bir biçimde ihlal ettiğini öne sürmüştür. Öyle ki; kamu bütçesinde açık ya da fazla olması durumu hesaba katıldığında (yani negatif ya da pozitif tasarruf durumunda), toplam sermaye ve toplam kâr içindeki payların da değiştirilmesi gerekmektedir çünkü kamu kesimi de sermaye birikimi sürecine katılmaktadır. Bu düzeltmeden sonra Dalziel Cambridge Teoremi'nin farklı bir versiyonuna ulaşmıştır. Daha sonra ise Pasinetti (1989) bizzat ortaya koyduğu kapsamlı çalışmasıyla, kararlı bütçe açığı durumu varsayımı altında, ücret ve kârlar üzerindeki dolaysız vergiler ile tüketim üzerindeki dolaylı vergileri dâhil ederek Cambridge Teoremi'nde değişiklik yapmıştır. Ardından bu model Dalziel (1991) tarafından biraz daha geliştirilerek en kapsamlı neo-Pasinetti analizine dönüştürülmüştür. Bu çerçevede Dalziel, Ricardocu denkliğin olması ve olmaması, bütçe açığının parasallaştırılması (monetize edilmesi) ve ücretlerin kırılabilirliği gibi durumları analiz etmiştir.

Bu arada, Fleck ve Domenghino (1990) da modellerini düzeltmişler ve yeniden Cambridge Teoremi'ni çürüttüklerini öne sürmüşlerdir. Ulaştıkları bu sonuç ise kamu kesiminin kârı üzerinden tasarruf eğiliminin, kendi vergi geliri üzerinden tasarruf eğilimine eşit olmaktan ziyade, sermayedarların kârları üzerinden tasarruf eğilimine eşit olduğu varsayımına dayanmaktadır. Fleck ve Domenghino'ya göre kamu kesiminin iktisadi davranışının bu şekilde ele alınması, Pasinetti ve Dalziel'in konuyu ele alış biçimine göre daha gerçekçidir.

Cambridge Teoremi'nin eş anlı olarak hem geçerliliğine, hem de geçersizliğine işaret eden bu paradoksal durum Dalziel'i (1991-92), Fleck ve Domenghino'nun yeni modelindeki mevcut koşulları incelemeye yöneltmiştir. Bu doğrultuda, Dalziel, kamu kesiminin Fleck ve Domenghino'nun iddia ettiği gibi davrandığı varsayımı altında sermaye birikiminin, sermayedarlara kıyasla daha hızlı olacağı sonucuna varmıştır. Böylece kamu kesimi tıpkı Samuelson ve Modigliani'nin modelinde işçilerin sermayedarları ekonomiden dışladığı gibi sermayedarları dışlayabilecektir.

Şekil 1'de Cambridge Teoremi'nin gelişimi şematik olarak özetlenmeye çalışılmıştır.

Cambridge Teoremi'nin Gelişimine Temel Katkılar

Şekil 1. Cambridge Teoremi'nin Gelişimi
Kaynak: Şekil tarafımızca derlenmiştir.

3.2. Kalecki'nin Gelir Dağılımı Teorisi

Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin diğer ayağı, Kalecki'nin en önemli çalışmalarından *Theory of Economic Dynamics* (1954) ile ortaya koyduğu "monopol derecesi" kavramına dayanmaktadır. Ancak makro iktisadın önde gelen isimlerden olan Kalecki'nin özellikle vergilendirmelerle ilgili bu çalışması çeşitli sebeplerden ötürü uzun süre ses getirmemiştir. Bunun ilk sebebi, "Keynes'den önceki Keynesci" olarak anılan Kalecki'nin iktisatçılar arasında pek bilinmeyen bir isim olmamasına rağmen, kamu maliyesi teorisyeninden ziyade, bir iş çevrimi teorisyeni olarak kabul edilmesidir. Diğer sebepler arasında ise kitabın erken dönem bir çalışma olarak kabul edilmesi, isminin yeterince aydınlatıcı olmaması ve ortaya konan kavramın ana-akım iktisatçılarca fazlaca "Kaleckici" bulunması sayılmaktadır.

Polonyalı iktisatçının bu katkısı, gelirin belirlenmesi ve dağılımı teorilerine ilişkin hem makro- hem de mikro iktisadi güçlerin birlikte hareket ettiği entegre bir bakış açısı sağlamıştır. Bu çerçevede, işçinin milli gelir içindeki payı, firmaların doğrudan üretim maliyetleri (ücretler ve diğer maliyetler) üzerinden mark-up ile fiyatlarını oluşturdukları süreç tarafından belirlenmektedir:

$$(2) \quad p = (1 + \theta)w/y$$

$$(3) \quad w/p = y/(1 + \theta)$$

$$(4) \quad \frac{w}{py} = \frac{1}{(1 + \theta)}$$

$$(5) \quad \pi = \theta/(1 + \theta)$$

(p : fiyatlar, θ : mark-up, w : nominal ücret düzeyi, y : işçi başına çıktı düzeyi, w/py : işçinin milli gelir içindeki payı, π : kârların milli gelir içindeki payı)

Kârların düzeyi ise geçmişte alınan yatırım kararları tarafından belirlenmektedir. Bu bağlamda milli gelir, bölüşüm faktörleri ile uyumlu olacak şekilde elde edilen kârların, sermayedarların tüketim ile yatırım harcamalarının toplamına eşitlendiği noktaya kadar yükselecektir.

$$\begin{aligned} \text{Milli Gelir} &= \text{Tüketim Harcamaları} + \text{Yatırım Harcamaları} \\ &= \text{Ücretler} + \text{Kârlar} \end{aligned}$$

Kalecki'nin teorisinin en önemli özelliği, marjinal verimlilik teorisinin aksine, gelir ve istihdamın efektif talep tarafından belirlendiği ve uzun dönem gayri-iradi işsizliğin mümkün olduğu bir iktisadi yaklaşımla tutarlı olmasıdır.

Ekonominin imalat sektöründe bulunan firmalar için fiyatlar, üretime fiilen katılan hammadde, işçilik ve diğer masrafların toplamını içeren doğrudan üretim maliyetleri ("prime cost") üzerinden mark-up fiyatlaması ile belirlenmektedir. Bununla birlikte, bir endüstrideki tüm firmaların toplanmasıyla elde edilen fiyatın, firmaların doğrudan üretim maliyetlerinin ağırlıklı ortalaması ve fiyata ulaşmak için doğrudan üretim maliyetiyle çarpılan katsayı ("mark-up") ile orantılı olduğu bilinmektedir. Mark-up ise firma üzerindeki kurumsal ve çevresel etkileri yansıtan monopol derecesi tarafından belirlenmektedir. Dolayısıyla, fiyatların doğrudan üretim maliyetlerine oranı monopol derecesinin tanımını değil, yansımayı/ etkiyi ifade etmektedir. Bu nedenle de monopol derecesi ve mark-up kavramlarının totolojik bir biçimde birbirlerinin yerine kullanılmayacağı açıktır.

Fiyat oluşumunun mikro yönleri ile gelir dağılımının makro yönlerini birleştiren Kalecki mark-up'tan ücret payını çıkarsamakta ve ücret payının iş çevrimi boyunca bir sabit olarak ele alınamayacağını öne sürmektedir. Kalecki bu çerçevede teorisini, esasen gelir dağılımı teorisinin bir unsuru olan vergilendirmenin bazı yönlerini de kapsayacak şekilde genişletmektedir. Mallar, sermaye ve sermayedarların gelirleri üzerindeki vergileri dâhil etmektedir.

Kalecki'nin vergilendirme ve gelir dağılımına ilişkin modelinin kapsamını genişletmeye yönelik ilk teşebbüs Asimakopulos ve Burbidge'den (1974) gelmiştir. Asimakopulos ve Burbidge yatırıma dayalı kısa dönem analizini sürdürmüş ancak toplam sermaye stokuna göre nispeten küçük olması sebebiyle üretim kapasitesindeki değişikliklerin göz ardı edilebileceğini kabul etmişlerdir. Ücretler ve kârlar üzerinden tasarruf eğilimlerini birbirlerinden ayırmışlar ve ücret geliri üzerinden sıfır tasarruf eğilimi varsayımını koruyarak Kaleckici çerçevede kalmışlardır. Ayrıca Kalecki'nin ihracat ve ithalat ile kamu bütçesinin dengede olduğu varsayımını koruyarak, önceden planlanan yatırımlar gerçekleştiğinde ve bu yatırımlar, (veri gelir düzeyinde) sermayedarların seçtiği tasarruf miktarına eşit olduğunda bir ekonominin kısa dönem dengesinde olacağı sonucuna varmışlardır. Asimakopulos ve Burbidge bu denge koşulunun ve destekleyici varsayımların, vergi sonrası reel kârları, tasarruf eğilimlerinin ve reel yatırım oranının bir fonksiyonu olarak belirlemek için yeterli olduğunu göstermişlerdir. Eğer hükümet kısa dönemde daha yüksek kâr vergisi alacağını

ilan eder ve dönem başında bunu uygularsa, bu vergi artışından elde ettiği ek geliri harcadığı takdirde, vergi sonrası reel kârlar bu dönemde vergiden etkilenmeyecektir. Ancak bu durum kısa dönem dengenin yeniden kurulmasına bağlıdır.

Asimakopulos ve Burbidge ulaştıkları bu sonucun rekabetçi piyasaların yanı sıra rekabetçi olmayan piyasa koşulları için de geçerli olduğunu çünkü kamu harcamalarının, eşit oranda vergi artışı ile finanse edildiğinde bile, denk bütçe çarpanının etkisiyle ekonomi üzerinde genişleyici bir etkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır. Özel harcamalarda vergi dolayısıyla görülen düşüş, kamu harcamalarındaki dengeleyici artıştan daha azdır çünkü vergi artışı kısmen sermayedar tasarrufundaki düşüş ile absorbe edilmektedir. Rekabetçi piyasalarda denk bütçe çarpanının etkisiyle ortaya çıkan genişlemeyi daha düşük reel ücretler izleyecektir çünkü artan talep, ücretlere kıyasla daha yüksek fiyatlara ve dolayısıyla daha yüksek maliyetlere neden olmaktadır. Sonuçta vergi öncesi yüksek kârlar, kâr vergisi oranı daha yüksek olsa bile, vergi sonrası kârların değişmeden kalmasını sağlamaktadır.

Oligopolcü piyasalarda denk bütçe çarpanı etkisi üretim ve istihdama daha sert bir artış şeklinde yansiyacaktır. Bu piyasalardaki lider firmalar doğrudan üretim maliyetlerine ekledikleri (varsayılan üretimin, tam kapasite üretimin altında olduğu esas alınarak hesaplanmış) bir mark-up ile fiyatlarını oluşturmaktadır. Talepteki kısa dönemli dalgalanmalar, fiyattan ziyade üretimdeki değişikliklere yansıtılmaktadır.

Tıpkı Kalecki'de olduğu gibi Asimakopulos ve Burbidge'in katkıları da kamu maliyesi literatüründe oldukça sınırlı bir etki yaratmıştır. Modelin halen bir kısa dönem modeli olması ve Kalecki'nin oldukça kısıtlayıcı varsayımlarının çoğunu sürdürmesi bunun kısmen bir nedeni olarak kabul edilebilir. Kalecki'nin orijinal modelinin dinamik hale getirilmesi için daha güncel bir revizyon Damania ve Mair (1992) tarafından sunulmuştur. Asimakopulos ve Burbidge'in yaklaşımının en temel zayıflığı, rekabetçi olmayan piyasalarda fiyatların belirlendiği veya bir iş çevrimi boyunca sürdürüldüğü dinamik süreçlere ilişkin bir açıklama getirmedeki başarısızlığıdır. Asimakopulos ve Burbidge'in modeli fiyat liderliğine dayanmaktadır ancak bu pek çok olasılıktan sadece biridir. Damania ve Mair ise toplam talebi arttıran vergi politikalarının, yeni bir dengeye geçiş sürecinde fiyat savaşlarına yol açabileceği olasılığını ortaya koyan bir model geliştirmişlerdir. Ancak bu yeni dengede oligopolcü firmaların işbirlikçi güçleri yeniden canlanacak ve artan vergilerin yükünü yüksek fiyatlara

yansıtabileceklerdir.

Diğer yandan Damania ve Mair, Asimakopulos ve Burbidge'in vergi yansımını içeren kısa dönem modelinin önemli bir kısıtlamasına bir düzeltme getirmek yerine, iş çevrimi boyunca reel ücretin oluşumuna açıklama getirmeyi seçmişlerdir. Bunun nedeni, Asimakopulos ve Burbidge'in modelinde kârların mark-up'tan bağımsız olarak belirleniyor olmasıdır. Bu husus, sermayedarların tüketimi ile işçilerin tasarruflarının sıfırdan farklı olduğu Kaleckici bir modele olan ihtiyaca vurgu yapmaktadır. Bu durumda, mark-up'taki bir değişme, ücretlerin gelir payında bir değişikliğe yol açacaktır. Bu da işçilerin gelirinde bir değişikliğe neden olacak, akabinde ise sermayedarların tüketimi ile işçilerin tasarrufları arasındaki farkta ve dolayısıyla kâr düzeyinde bir değişikliğe yol açacaktır. Eğer vergilendirmedeki değişim etkisine tepki olarak ücret payı değişmez ise vergi değişikliğinin hiçbir makro iktisadi sonucu olmayacaktır. Bu durumda, Kaleckici vergi yansımaları teorisi esasen reel ücretin oluşumuna cevap veren bir hale dönüşmektedir.

Damania ve Mair'in bulguları, Kaleckici teorinin mikro iktisadi ve makro iktisadi unsurlarının önemini vurgulamaktadır. Eğer vergi değişikliğinin hiçbir mikro iktisadi etkisi yoksa (yani monopol derecesindeki değişimler vasıtasıyla gelir dağılımında değişiklik olmuyorsa), makro iktisadi etkisi de olmayacaktır. Fakat eğer monopol derecesi değişirse ve mikro iktisadi etkiler ortaya çıkarsa, bunlar makro iktisadi etkilere de yol açacaktır. Bu sonuç, vergi yansımaları konusunda, varsayımlar gereği bu tip mikro iktisadi etkilerin olanaksız olduğunu ve dolayısıyla istihdam ve milli gelirin düzeyine ilişkin makro iktisadi etkilere neden olamayacağını ortaya koyan Neoklasik yaklaşımla çatışmaktadır.

Mott ve Slattery (1994) ise vergi kaymasının ("tax shifting") etkilerine işaret etmektedirler. Yazarlar kendi teorik katkıları öncesinde, ne genel olarak Neoklasik ne de Kaleckici vergi yansımaları teorilerinin, istihdam ve milli gelir düzeyindeki değişimlerle ilgili makro iktisadi unsurları, bireysel ajanların vergi değişikliklerine nasıl tepki verdikleri ile ilgili mikro iktisadi unsurlarla birleştirmediklerini ortaya koymuşlardır. Bu çerçevede Mott ve Slattery, Laramie'nin (1991) firmaların işletme vergilerini genel giderlerden ("overhead costs") ziyade doğrudan üretim maliyetlerinin bir parçası olarak ele alabileceklerini öne süren çalışmasını esas almışlardır. Mair ve Laramie (1992) ve Laramie ve Mair (1993) çalışmalarında firmaların varlık vergilerinin gerek doğrudan üretim maliyeti, gerekse genel gider olarak ele alındığı durumları ve vergi kaymasının etkilerini ampirik olarak test etmişlerdir. Laramie ve Mair

(1996) de ayrıca ücret veya kâr üzerinden alınan vergilerde kayma olursa, kaymanın olmadığı duruma kıyasla iş çevrimi üzerinde oldukça farklı etkilerin oluştuğunu göstermişlerdir.

Mott ve Slattery vergi kayması sorununu ön plana çıkartarak Kaleckici teorisin önemli bir yönüne dikkat çekmişlerdir. Analizleri, koyulan vergilerin ardından ortaya çıkan makro iktisadi etkilerin, esasen verginin yüklediğinden ve firmaların vergileri algılayışından daha fazla olduğuna işaret etmektedir. Ulaştıkları sonuçlar ayrıca ücret ve kâr üzerinden tasarruf eğilimlerinin nispi büyüklükleri ile kâr üzerinden yatırım eğiliminden kritik derecede etkilenmektedir. Mott ve Slattery aynı zamanda Kalecki'nin yatırım teorisine vergilendirme ile kamu sektörünün eklenmesiyle, makro iktisadi etkileri ve vergi yansımaları içeren analizin, vergi politikası ile ilgili sorulara da cevap verecek şekilde, Kalecki'nin orijinal analizinin ötesine taşınacağını iddia etmektedir.

Laramie ve Mair (2000) ise çalışmalarında Kalecki'nin vergi teorisine katkısını gün yüzüne çıkaracak şekilde analizi ilerletmeyi hedeflemiştir. Vergilendirmenin etkileri ve yansımaları ile ilgili olarak, geleneksel teorisin zorluklarını aşan ve dinamik olarak kabul edilebilecek bir teori geliştirmişlerdir. Bu noktada, şu unsurların Kaleckici bakış açısı ile irdelenmesi gerekmektedir: gelir dağılımı teorisi, gelir oluşumu teorisi, devlet ve vergi teorisi ile yatırım, iş çevrimi ve trend teorileri. Laramie ve Mair tüm bu unsurların dinamik bir Kaleckici vergi teorisi çerçevesinde birleştirilebileceğini, böylece ana-akım teorisin mikro iktisat ve makro iktisat arasındaki geleneksel dikotomi sorununun, ikisi arasında kurulacak tam bütünleşik bir ilişki ile aşılabileceğini göstermişlerdir.

Bu noktada, Laramie ve Mair'in katkılarıyla ilgili olarak, kendilerinin de bizzat incelediği ilginç bir soru gündeme gelmektedir: Kaleckici modelin sonuçlarına dayanarak, vergilendirmedeki meşrulaştırma ve birikim (ya da etkinlik) değiş-tokuşuna ("trade-off") ilişkin ikilemin üstesinden gelinebilir mi? Laramie ve Mair bunun bazı durumlarda, mesela zenginlere beklenmedik kazançlar sağlamaksızın milli gelirin düzeyini arttırabilen vergi politikalarının varlığı halinde, mümkün olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç, köklerini Neoklasik yaklaşımdan alan geleneksel vergi teorisi ile çatışmaktadır.

4. POST KEYNESYEN GELİR DAĞILIMI TEORİSİNDE YENİ ARAYIŞLAR

Post Keynesyen iktisat uzun yıllar Cambridge Teoremi ile tanınmış olmakla birlikte, gelir dağılımına ilişkin tartışmalar ve fikir ayrılıkları Post Keynesyen

analizin önemli bir ögesi olmuştur. Gelir dağılımı ile ilgili tartışma ve çatışmalar, gelir, istihdam, enflasyon, büyüme ve teknolojik gelişme gibi unsurlar çerçevesinde yarattığı iktisadi sonuçlar açısından ön plana çıkmaktadır. Post Keynesyen iktisadın farklı dallarının gelir dağılımı ile ilgili unsurların farklı yönlerine vurgu yaptığı ve farklı gelir dağılımı teorilerinin varlığı bilinmektedir. Ancak gelir dağılımı ile ilgili çatışmalar ve bu çatışmaları ılımlaştıracak kurumların gerek uzun gerekse kısa vadede genel makro iktisadi sonuç açısından önemi hususunda Post Keynesyenler arasında fikir birliği olduğu da vurgulanmaktadır (Hein, 2016, s.5).

Kalecki'nin gelir dağılımı teorisinin Cambridge Teoremi'nin yerini alması 1980'lerde Post Keynesyen modellemenin daha güçlü bir yapıya kavuşması ile sonuçlanmıştır. Bununla birlikte, iki temel yaklaşım arasındaki en belirgin farklılıklardan biri Cambridge Teoremi'nin tam rekabet varsayımına dayanan teorik yapısına karşın, Kalecki'nin eksik rekabetçi çerçeveyi esas almasıdır. Kaldor ve Pasinetti'nin modellerini oluştururken Keynes'in teorisinden ilham almalarının bu durumunun temel nedeni olduğu düşünülmektedir. Bir diğer farklılık ise Cambridge Teoremi'nde uzun vadede tam istihdam düzeyinde sabit kabul edilen kapasite kullanım oranının, Kalecki'nin modelinde uzun vadede bile endojen olarak varsayılmasıdır. Bu çerçevede, Kalecki'nin modelinde tam istihdam varsayımı yoktur. Diğer yandan, Cambridge Teoremi'nde vurgulanan, tasarruf ettiklerinde işçilerin de kâr elde edebileceği konusu Kalecki'nin yaklaşımında yer almamaktadır. Buna karşılık, Kalecki'nin yaklaşımının yanı sıra Post Keynesyen teorisinin diğer pek çok dalının da temelini oluşturan efektif talep prensibi, Kaldor ve hatta neo-Pasinetti analizinde göz ardı edilmiştir.

Kalecki'nin yaklaşımında kârlar reel yatırım için kullanıldığında sürdürülebilir büyümenin bir kaynağı olarak görülmekte ve sermaye stokunu arttırmaktadır. Esasen Kalecki Marshall'ın marjinalist prensibinden farklı bir bakış açısıyla ortaya koyduğu fiyat oluşumu teorisi ile Post Keynesyen iktisadın Cambridge grubundan ayrılmıştır. Kalecki'ye göre fiyatlar kısmen monopol gücü kısmen de eksik bilgi sebebiyle ağırlıklı olarak ortalama maliyetin üzerinde bir mark-up tarafından belirlenir. Ücret düzeyi ise işveren ve işçiler arasındaki nispi güç farklılığına bağlıdır. Son tahlilde, gelir dağılımı, bir yanda ücret düzeyi ve tüketim malları talebi, diğer yanda ise maliyetler ve birim kâr oranı arasındaki karmaşık bir ilişkidir. Örneğin, reel ücret düzeyindeki bir azalma firmaların kârlarını arttırmak yerine istihdam oranında düşüşe neden olmaktadır. Diğer bir ifadeyle, ücret düzeyindeki yükselişin bir sonucu olarak talebin yeterli oranda arttığı durumlar için, yüksek ücret düzeyinin kârları arttırması sonucu ortaya

çıkılmaktadır. Söz konusu makro iktisadi sonuç literatürde “maliyet paradoksu” olarak bilinmektedir (Jespersen, 2009, s. 42). Ancak maliyet paradoksu kapasite kullanım oranı birin altında kaldığı sürece geçerlidir.

Kalecki'nin modelinde kapasite kullanım oranı endojen kabul edilirken, modelin gerek geleneksel gerekse çağdaş yorumlarında gerçek kapasite kullanım oranını “normal” düzeyine geri getirecek bir mekanizma bulunmamaktadır. Normal kapasite kullanım oranı firmaların, en azından uzun vadede, ulaşmaya çalıştığı optimal oran olarak kabul edilmektedir. Sentetik modellerde, Kalecki'nin analizinde sıklıkla eleştirilen hususlardan biri olan bu durumun bir düzeltme mekanizması ile nasıl ortadan kaldırılabileceğine dair alternatifler ortaya koyulmuştur. Lavoie'ya (2014) göre ekonomiyi normal kapasite kullanım oranına geri getirecek en açık mekanizma Cambridge fiyat mekanizmasıdır. Cambridge teoreminin fiyat mekanizması, gerçekleşen kârları daha önceden normal olarak belirlenen kâr oranının üzerine çıktığında, firmaların kâr marjlarını yükseltmesine neden olan adaptif bir mekanizmadır. Bu düzeltme mekanizması gelir dağılımında değişikliğe sebep olurken, bir yan etki olarak ekonomiyi de normal kapasite kullanım oranına geri getirmektedir. Cambridge fiyat düzeltme mekanizması ile Kalecki'nin modelindeki maliyet paradoksu da uzun vadede ortadan kalkmaktadır (Lavoie, 2014, s. 391).

Benzer bir alternatif, tasarruf eğiliminde endojen bir değişmeyi mümkün kılarak Kalecki'nin modelinin farklı bir versiyonunu geliştiren Shaikh (2007) tarafından ortaya koyulmuştur. Shaikh'in amacı modelin Keynesyen ve Kaleckici özelliklerini koruyarak ekonomiyi normal kapasite kullanım oranına geri getirecek bir mekanizma bulmaktır. Shaikh'e (2007) göre bu klasik sentez, tasarrufların yatırımlara bağlı olduğu gibi en temel Keynesyen argümanları korumaya olanak tanırken, gerçek kapasite kullanım oranının firmaların arzu ettikleri düzeyden sürekli olarak sapacağı gibi bir varsayım yapmayı gerektirmemektedir (Shaikh, 2007, s. 6).

Post-Keynesyen yaklaşımın temelini oluşturan talep güdümlü büyüme ve fonksiyonel gelir dağılımı analizine ilişkin literatürde tartışmalı olan konulardan biri de toplam talebin temel bileşenleri üzerindeki dağılımsal etkilerdir. Yatırım fonksiyonu içindeki kâr payı ile tüketim fonksiyonu içindeki ücret payı, toplam talep ve büyümenin ücret (wage-led) ya da kâr güdümlü (profit-led) olduğu rejim tartışmalarını şekillendirmiştir (Hein, 2016, s.12). Gerek teorik gerekse ampirik düzeyde yoğunlaşan bu tartışmalar, ücret ya da kâr güdümlü rejim ayrımının fonksiyonel gelir dağılımı açısından sonuçlarına odaklanmaktadır. Diğer yandan,

Palley (2014) işsizlikle birlikte ortaya koyduğu endojen büyüme modelinde, Goodwin'in (1967) gelir dağılımı ve büyümeye Marksist yaklaşımı ile neo-Kaleckici monopol gücü yaklaşımını sentezleyerek ekonomilerin eş anlı olarak hem ücret hem de kâr güdümlü karakteristik sergileyebileceğini göstermiştir. Palley'in "sentetik bir kapitalist ekonomik büyüme modeli" olarak tanımladığı bu modelin getirdiği yenilik yönetici ödemeleri kavramıdır. Model, Kaleckici yaklaşımda fonksiyonel gelir dağılımının belirleyicisi olarak vurgulanan monopol gücü ile Goodwin yaklaşımında işçiler ve yöneticiler arasındaki ücret giderleri (wage bill) bölüşümünün belirleyicisi olan Maksist emek piyasası çatışmaları ve pazarlık gücü ilkesini sentezlemektedir. Ücret giderlerinin bölüşüm etkisine vurgu yapan Palley böylelikle, ekonomilerin fonksiyonel gelir dağılımı açısından kâr güdümlü iken, ücret giderlerinin işçiler ve yöneticiler arasındaki dağılımı açısından ücret güdümlü olabileceğini ortaya koymuştur (Palley, 2014, s. 1371).

Diğer yandan, Jespersen (2009) refah durumunun gelir dağılımı açısından yaratacağı yapısal sonuçların analizinin Post-Keynesyen teoride tümüyle göz ardı edildiğine dikkat çekmektedir. Jespersen'e göre bu eksiklik geleneksel yaklaşımın Neoklasik refah teorisine alternatif olacak teoriler açısından boş bir alan yaratmaktadır. Bu bağlamda, Post-Keynesyen iktisadın gelecekte bireysel optimizasyon ve piyasa davranışları gibi varsayımların ötesine giderek, refah teorisi, gelir dağılımı, kamu sektörü ve makroekonomik performansın tam entegre olduğu bir analizi ortaya koyacağı ifade edilmektedir (Jespersen, 2009, s. 43).

5. SONUÇ

1930'larda Keynesyen iktisadın doğuşuyla ortaya çıkan ve ana-akım iktisatçılarda radikal olarak kabul edilen bir Keynes yorumu olan Post Keynesyen yaklaşım, gerçek dünyaya ilişkin iktisadi sorunlara getirdiği görüş ve kavrayış biçimi ile iktisat literatüründe önemli bir yere sahiptir. Heterodoks iktisadı temsil etmekle birlikte kendi içinde de farklı gruplara ayrılan Post Keynesyenlerin efektif talep prensibini esas almaları, söz konusu yaklaşımı diğer heterodoks iktisat okullarından ayırmaktadır. Post Keynesyenler ayrıca tarihsel zaman kavramı, belirsizlik sorunları, finansal istikrarsızlık, konjonktürel dalgalanmalar, büyüme teorileri ve gelir dağılımına ilişkin katkıları ile ön plana çıkmaktadır.

Post Keynesyen iktisadın en belirgin özellikleri arasında gelir dağılımı ve efektif talebin ekonomik faaliyet düzeyinin belirlenmesindeki rolüne verdiği merkezi önem yer almaktadır. Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin iki temel ayağı

bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kaldor ve Pasinetti'nin çalışmalarına dayanan Cambridge Teoremi'dir. Uzun dönemde, gelirin tam istihdam düzeyinde belirlendiği durumda gelir dağılımını analiz eden modele göre kârın milli gelir içindeki payı, yatırım payının sermayedarın tasarruf eğiliminin tersi ile çarpımına eşittir. Cambridge Teoremi literatürde gelir dağılımı konusunda önemli bir tartışmanın başlangıcı olmuş ve pek çok iktisatçının katkısıyla kapsamlı teorik bir revizyon geçirmiştir. Post Keynesyen gelir dağılımı teorisinin diğer ayağı olan Kalecki'nin modeli ise monopol derecesi kavramına dayanmaktadır. Makro ve mikro iktisadi unsurların birlikte hareket ettiği entegre bir bakış açısına sahip modelde işçinin milli gelir içindeki payı, firmaların doğrudan üretim maliyetleri üzerinden mark-up ile fiyatlarını oluşturdukları süreç tarafından belirlenmektedir. Kalecki'nin teorisinin en önemli özelliği, gelir ve istihdamın efektif talep tarafından belirlendiği ve uzun dönem gayri-iradi işsizliği mümkün kılan bir iktisadi çerçeveye sahip olmasıdır.

Gelir dağılımına ilişkin tartışmalar ve fikir ayrılıkları Post Keynesyen analizin önemli bir ögesini oluşturmaktadır. Kalecki'nin gelir dağılımı teorisinin Cambridge Teoremi'nin yerini alması 1980'lerde Post Keynesyen modellemenin daha güçlü bir yapıya kavuşmasını sağlamıştır. İki temel yaklaşımın teorik altyapılarına ilişkin belirgin farklılıklar ise gelir, istihdam, enflasyon, büyüme ve teknolojik gelişme gibi unsurlar çerçevesinde yaratacakları iktisadi sonuçlar açısından ön plana çıkmaktadır. Diğer yandan, günümüzün temel iktisadi problemlerinden olması ve öneminin gittikçe artması bakımından fonksiyonel gelir dağılımı konusu iktisat teorisindeki yeni arayışların da odağında yer almaktadır. Güncel literatürde, Kalecki'nin modeli ile gerek Cambridge yaklaşımının gerekse diğer mekanizmaların sentezlendiği alternatif modeller öne çıkmaktadır. Bu sentetik modellerin Post-Keynesyen fonksiyonel gelir dağılımı analizinin günümüz dünyasının iktisadi yapı ve aktörlerine uygun hale gelecek şekilde yeniden ele alınarak ortaya koyulan yapıcı alternatifler olduğu görülmektedir. Farklı bakış açılarıyla oluşturulan sentetik modellerin Post Keynesyen gelir dağılımı analizine gerek teorik gerekse ampirik açıdan katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda, Post Keynesyen gelir dağılımı teorisine ilişkin gelecekte yapılacak çalışmalarda da söz konusu sentezci anlayışın devamlılığı muhtemeldir.

6. KAYNAKÇA

- Akçoraoğlu, A. (2015). Gelir dağılımı ve iktisadi büyüme: Post-Keynesyen modeller ve politika analizi. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 26(96), 91-126.
- Asimakopulos, A. & Burbidge, J. B. (1974). The short-period incidence of

- taxation. *Economic Journal*, 84(334), 267-288.
- Cömert, M. (2019). Post-Keynesyen teoriiyi ileri taşımak: Güncel tartışmalar ve alternatif öneriler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(1), 35-55.
- Dalziel, P. C. (1989). Cambridge (U.K.) versus Cambridge (Mas.): A Keynesian solution of the "Pasinetti paradox"- Comment. *Journal of Post-Keynesian Economics*, 11, 648-53.
- Dalziel, P. C. (1991). A generalisation and simplification of the Cambridge theorem with budget deficits. *Cambridge Journal of Economics*, 15(3), 287-300.
- Dalziel, P. C. (1991-92). Does government activity invalidate the Cambridge theorem of the rate of profit? A reconciliation. *Journal of Post Keynesian Economics*, 14(2), 225-232.
- Damania, R. & Mair, D. (1992). A post Keynesian approach to the incidence of taxation. P. Arestis & V. Chick (Eds.) in *Developments in post Keynesian economics: Essays on methodology, pricing, distribution and policy* (pp. 123-142). Aldershot: Edward Elgar.
- Dow, S. (1991). The post-Keynesian school. D. Mair & A.G. Miller (Eds.) in *A modern guide to economic thought: An introduction to comparative schools of thought in economics* (pp. 176-206). Aldershot: Edward Elgar.
- Fleck, F. H. & Domenghino, C. M. (1987). Cambridge (U.K.) versus Cambridge (Mas.): A Keynesian solution of the "Pasinetti paradox". *Journal of Post-Keynesian Economics*, 10, 22-36.
- Fleck, F. H. & Domenghino, C. M. (1990). Government activity does invalidate the "Cambridge theorem of the rate of profit". *Journal of Post Keynesian Economics*, 12(3), 487-97.
- Gómez M., G. L. (1992). *Dynamic probabilistic models and social structure: Essays on socioeconomic continuity*. Dordrecht: Springer.
- Goodwin, R. M. (1967). A growth cycle. C. H. Feinstein, (Ed.) in *Capitalism and economic growth* (pp. 54-58). Cambridge: Cambridge University Press.
- Harrod, R.F. (1939). An essay in dynamic theory. *The Economic Journal*, 49(193), 14-33.
- Hart, N. & Kriesler, P. (2015). Post-Keynesian economics – A user's guide. *UNSW Business School Research Paper, No. 2015 ECON 12*.
- Hein, E. (2016). Post-Keynesian macroeconomics since the mid-1990s – Main developments. *Berlin School of Economics and Law and Institute for International Political Economy. Working Paper, No. 75/2016*.
- Holt, R.P.F. (2007). What is post Keynesian economics?. M. Forstater, G. Mongiovi, S. Pressman (Eds.) in *Post-Keynesian macroeconomics: Essays in honour of Ingrid Rima* (pp. 89-107). London: Routledge.

- Işık, S. & Cin M. F. (2016). *Post-Keynesyen yaklaşım: Alternatif parasal iktisat*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Jespersen, J. (2009). *Macroeconomic methodology –A post-Keynesian perspective*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Kaldor, N. (1955–56). Alternative theories of distribution. *Review of Economic Studies*, 23(2), 83-100.
- Kalecki, M. (1954). *Theory of economic dynamics*. London: Unwin University Books.
- Keen, S. (2003). Growth theory. J. E. King (Ed.) in *The Elgar companion to post Keynesian economics* (pp. 175-180). Cheltenham: Edward Elgar.
- Keynes, J. M. (1965). *The general theory of employment, interest and money*. New York: Harbinger Book.
- Kutlu, S. & Horvath, L. (2017). Post Keynesyen makro iktisadın metodolojik temelleri üzerine bir inceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 32(1), 95-129.
- Laramie, A. J. (1991). Taxation and Kalecki's distribution factors. *Journal of Post-Keynesian Economics*, 13(4), 583-594.
- Laramie, A. J. & Mair, D. (1993). The incidence of business rates: A post-Keynesian approach. *Review of Political Economy*, 5(1), 55-72.
- Laramie, A. J. & Mair, D. (1996). Taxation and Kalecki's theory of the business cycle. *Cambridge Journal of Economics*, 20(4), 451-464.
- Laramie, A.J. & Mair, D. (2000). *A dynamic theory of taxation*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Lavoie, M. (2014). *Post-Keynesian economics: New foundations*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Mair, D. & Laramie, A.J. (1992). The incidence of business rates on manufacturing industry. *Scottish Journal of Political Economy*, 39(1), 76-94.
- Mott, T. & Slattery, E. (1994). Tax incidence and macroeconomic effects in a Kaleckian model when profits finance affects investment and prices may respond to taxes. *Journal of Post Keynesian Economics*, 16 (3), 391-409.
- Palley, T.I. (1996). *Post Keynesian economics: Debt, distribution and the macro economy*. London: Macmillan.
- Palley, T.I. (2003). Income distribution. J. E. King (Ed.) in *The Elgar companion to post Keynesian economics* (pp. 181-186). Cheltenham: Edward Elgar.
- Palley, T. I. (2014). A neo-Kaleckian–Goodwin model of capitalist economic growth: Monopoly power, managerial pay and labour market conflict. *Cambridge Journal of Economics*, 38, 1355–1372.
- Pasinetti, L.L. (1962). Rate of profit and income distribution in relation to the rate

- of economic growth. *Review of Economic Studies*, 29 (4), 103-20.
- Pasinetti, L.L. (1989). Government deficit spending is not incompatible with the Cambridge theorem of the rate of profit: A reply to Fleck and Domenghino. *Journal of Post-Keynesian Economics*, 11(4), 641-47.
- Robinson, J. (1962). *Essays in the theory of economic growth*. London: Macmillan.
- Samuelson, P. A. & Modigliani, F. (1966). The Pasinetti paradox in neo-classical and more general models. *Review of Economic Studies*, 33, 269-301.
- Shaikh, A. (2007). A proposed synthesis of classical and Keynesian growth. *SCEPA Working Paper 2007-1*.
- Steedman, I. (1972). The state and the outcome of the Pasinetti process. *Economic Journal*, 82 (328), 1387-95.